

(Personligt)

INTERVJU
PSYKSNACK MED
LIV STRÖMQUIST

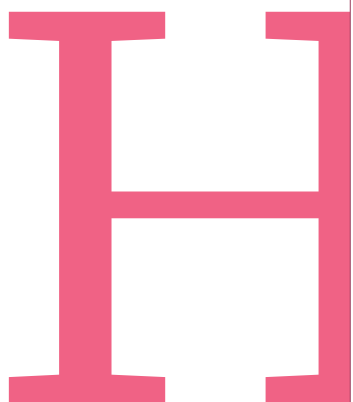
Ja till

Skammen blev ett
sommарprat som blev
ett seriealbum som blev en
nationell feministisk
angelägenhet.

Med humor som
försvarsmekanism
tar sig **Liv Strömquist**
an tusenåriga
menstabun och det
kvinnliga
könsorganet.

TEXT KARIN SKAGERBERG
FOTO HENRIC LINDSTEN/
LINDSTEN&NILSSON

Liv!

ADE SIGMUND FREUD en *bromance* med kollegan och öron-näsa-halsläkaren Wilhelm Fliess? Hur kommer det sig att mens gått från att symbolisera fruktbarhet till att bli tabu? Och varför vill kvinnor förminska sina blygdläppar i stället för att förstora dem? Eller som serietecknaren Liv Strömquist själv formulerar frågan: Varför har mänskligheten ett så extremt osoft, borderlineartat *love-or-hate-relationship* till det kvinnliga könsorganet?

Just den frågeställningen avhandlar hon i albumet *Kunskapens frukt* (Galago), som kom i höstas och snabbt blev hennes mest hyllade. Här radas män som genom historien varit överdrivet intresserade av det kvinnliga könsorganet upp. Däribland just Sigmund Freud.

– Han är en av alla män som i vetenskapens namn undersökt

men samtidigt förminskat och skambelagt kvinnlig sexualitet. Vad gäller psykologins syn på kvinnlig sexualitet så har ju Freud haft ett väldigt inflytande. Jag tar till exempel upp hans tankar kring att vaginalorgasm är för den mogna kvinnan och klitorisorgasm för den omogna, eftersom det varit tongivande för all kunskapsproduktion om kvinnlig orgasm och sexualitet efter det, säger Liv Strömquist.

SEDAN DEBUTEN 2005 med albumet *Hundra procent fett* har hon blivit lite av en feministisk folkbildare. Eftersom hon älskar att grota ner sig i akademiska texter förvandlas forskning om allt från genus-teori och sociologi till kapitalism och psykoanalys till serier under hennes penna. Gärna paketerade som fallstudier av kändisar och historiska personer. Sist i *Kunskapens frukt* finns den 40 sidor långa serien *Blood mountain* som handlar om mens och också var grunden till Liv Strömquists sommarprat i P1 2013.

– Det började med att jag läste ett citat i någon självhjälpbok där det stod att skuld känner man inför något man gjort och skam inför den man är. Jag funderade över situationer där jag själv känt skam och kom att tänka på min relation till mens när jag var tonåring. I den åldern känner alla skam inför en massa saker, men det finns upplöjda kulturella fåror där mycket skam placeras. Och just när det gäller tjejer så placeras skammen mycket på vad som händer med kroppen i puberteten, inte minst det här med mens. Det blir onödigt psykologiskt betungande för unga tjejer att detta är skambelagt. Vi måste prata om varför det är skämmigt i stället för att tassa runt inne i tabut.

Så nu pratar hon om det. Hela tiden. Och ett uppdämt behov av att lyfta ämnet verkar ha funnits hos fler än Liv Strömquist. På senare tid har mens tagit allt mer plats i konsten och kulturen, och frågan är om inte hennes sommarprat var det som satte bollen i rullning. I en och en halv timme pratade Liv Strömquist nämligen om mens. Sommarpratet tog avstamp i en personlig historia om hur hon själv på grund av svår mensvärk svimmade under en lektion på högskolastadiet. Utifrån den händelsen funderade hon på varför hon skämdes för att prata om det, och i förlängningen om hur tabubelagt mens är. Det hela utmynnade i ett seriealbum om kollektiv kvinnlig skam, men *Kunskapens frukt* är också en hyllning till det kvinnliga könsorganet. Och det är nästan alltid så Liv Strömquist jobbar. Inspirationen börjar i en personlig känsla eller upplevelse och växer sedan till en mer kollektiv iakttagelse av ett fenomen.

– Jag är intresserad av strukturer i samhället, men tänker på människor som ett kollektiv och tror att alla egentligen är väldigt lika. Man tror att man är ensam om en känsla, men det är man oftast inte. Jag utgår alltid ifrån mig själv från början såklart, annars skulle jag inte kunna hitta motivationen. Grundkänslan till *Kunskapens frukt* var att jag i vuxen ålder ville skriva mig igenom skammen jag känt inför mens som ung.

Men den självbiografiska serietrenden som rådde när Liv Strömquist ritade sitt första fanzine i början av 2000-talet hoppade hon aldrig på. Fanzinet hette *Rikedomen* och var innehållsmässigt ganska likt hennes serier i dag, med

feministiska betraktelser och vänsterpolitisk satir som sparkar åt alla möjliga håll. Detta skilde sig från hennes serietecknande vänners mer självbiografiska alster.

– Jag ville inte vara så privat att jag berättade min egen historia och exakt hur allting var för mig, dels för att det inte skulle bli lika kul – det hade faktiskt kunnat bli hur dåligt som helst – dels för att det skulle ha varit alldeles för pinsamt. Jag kände tillräckligt med skam för mina serier ändå.

Varför det?

– Det var jobbigt att visa upp något man tänkt i ett privat sammanhang och sedan behöva stå för det öppet i alla situationer med alla typer av människor. Och att ta den typen av plats, som om man tror att man är något. Jag var orolig för att smutsa ner det offentliga rummet och tro att jag hade något att säga.

5 x Liv Strömquist

Född: I Lund 1978, men upp-vuxen i det lilla samhället Ravlunda utanför Simrishamn. Bor i Malmö. Familj: Sönerna Nikolas och Silas. Sambo med komikern Ola Söderholm. Seriealbum: *Slog igenom med seriefanzinet Rikedomen* i början av 2000-talet. *Hundra procent fett* (Galago 2005), *Einsteins fru* (Galago 2008), *Prins Charles känsla* (Galago 2010), *Ja till Liv* (Galago 2011)

FOTO: EMIL NORDIN/TT

”Jag ville i vuxen ålder skriva mig igenom skammen jag känt inför mens som ung”

LIV STRÖMQUIST HAR tilldelats en hel del stipendier och priser för sina serier, nu senast i januari Sydsvenskans kulturpris. Hittills har det satts upp fyra pjäser baserade på hennes seriealbum, bland annat *Liv Strömquist tänker på dig* som spelat för utsålda hus på Dramatens scen Elverket i Stockholm. Man anar med andra ord att ganska många tycker att hon har något att säga.

– Ja, men det spelar inte så stor roll för den där känslan. Många människor som inte har något att säga har ju inte känslan av att ta för stor plats. De vill vara med överallt oavsett om de har något vettigt att komma med, mest för att de tycker att de själva är så härliga. En sådan person vill man ju helst inte vara.

och *Kunskapens frukt* (Galago 2014). 2007 skrev hon manus till seriealbumet *Drift*, första delen i Kolik förlags bokserie ”Femisex”, serieböcker med feministisk sexunderhållning. Också känd för: Sommarpratade i Sveriges Radio P1 2013. Har skrivit manus till teaterpjäsen *Prins Charles känsla* och *Liv Strömquist tänker på dig*,

Men Liv Strömquist skäms inte lika mycket för sina serier längre, och tror att det delvis är en vanesak. Och nog har hon haft anledning att vänja sig. Efter att hennes fanzine spred sig blev hon erbjuden att bidra med enrutningar i DN På stan och har sedan dess medverkat i tidskrifterna Bang, Galago och Ordfront Magasin. Fem seriealbum har det blivit och hon kan numera även titulera sig programledare och komiker efter att i flera år ha medverkat i olika humorprogram i Sveriges Radio P3. Dessutom har hon två podcaster, en där hon bedriver politisk satir tillsammans med komikerna Kringlan Svensson, Ola Söderholm och Nanna Johansson, och en annan där hon och bästisen Caroline Ringskog Ferrada-Noli

båda baserade på hennes egna serier. Har varit programledare och medverkat i humorprogrammen *Hej Domstol*, *Pang Prego* och *Tankesmedjan* i P3. Aktuell: Medverkar i podcasten *Lilla Drevet* i samarbete med *Aftonbladet Kultur*. Tillsammans med Caroline Ringskog Ferrada-Noli driver hon också podden *En varg söker sin pod* i samarbete med *Expressen*. I april kommer deras bok, *Kära Liv och Caroline* (Natur & Kultur 2015), där de svarar på poddlyssnarnas frågor.

snackar kultur och inte minst känslor (det som de själva refererar till som "psyksnack"). Men även poddarna var till en början otroligt generande för Liv Strömquist.

– När jag och Caroline började med vår podcast tyckte vi båda att det var så pinsamt. Skulle vi liksom sitta där och prata som om någon annan tyckte att det var intressant? Det var nästan plågsamt i början. Men då tänkte vi på alla killar som har poddar, de pratar med varandra och bara lutar sig på att de har en så härlig jargong. Om det räcker för dem, varför kan vi inte göra samma sak? Det blev faktiskt ett sätt att motivera sig.

CAROLINE RINGSKOG Ferrada-Noli är förutom kulturskribent och författare också barn-
domsvän till Liv Strömquist. De växte båda upp på landsbygden på Österlen i Skåne. I sitt sommarprat talade Liv Strömquist nästan uteslutande om mens, men ett annat ämne fick också utrymme, nämligen just vänskap. Hon berättar om skaparglädjen som växer i samvaron med tecknarkollegera Sara Granér och Sara Hansson. Och om den första betydande vänskapen, på högstadiet med en tjej som hette Märta.

– Jag upplevde att jag blev som förlöst av vänskapen med henne. Att gå från att inte ha så många vänner till att upptäcka att man kan prata om viktiga saker med någon, det betyder mycket för ens utveckling. Det har betytt mycket för mig med olika vänskaper genom livet, kanske främst under åren mellan 20 och 30, men även nu.

Hon berättar om den nära vänskapen med sina tre syskon, speciellt den med sin

"Jag skulle aldrig säga att man ska eller inte ska leva i en kärnfamilj – bara en idiot säger så"

tvillingbror. De växte upp på landet med gröna vågen-föräldrar, mamman var bibliotekarie och pappan konstnär. Föräldrarna var hemma mycket och Liv Strömquist beskriver det som en uppväxt med en inte alltför god ekonomi som vägdes upp av ett stort kulturellt kapital.

Du har sagt att dina föräldrars livsprojekt var familjen – hur är din egen inställning till familjen?

– Mina föräldrar hade fyra barn tillsammans och jobbade inte lika mycket som jag gör. Jag är separerad, har två ganska små barn och tycker som alla föräldrar att det är problematiskt att få ihop det ibland. Sedan är det väl historiskt unikt att vara kvinna med två barn och jobba heltid samtidigt. Det känns såklart väldigt pressande, att göra så mycket under perioden man har små barn.

I dina serier har du kritiserat kärnfamiljen och i albumet Einsteins fru frågar du dig: "Om nu kärnfamiljen är så jävla fet – varför behöver den då så mycket propaganda?" Hur känner du inför det nu?

– Många av de serierna tillkom när det inom feminismen vurmades ganska okritiskt för bröllop och kärnfamilj. Ingen kommer ihåg det nu, men för tio år sedan var det inga feminister som skrev om att det var okej att skilja sig, till exempel. Då kände jag att jag ville återuppväcka äktenskapskritiken. Men nu när den här debatten är mer uppe på bordet igen är det inte en särskilt viktig fråga

för mig. Jag tänker inte på det i termer av rätt och fel. Jag skulle aldrig säga att man ska eller inte ska leva i en kärnfamilj – bara en idiot säger så.

Den romantiska kärleken och tvåsamheten skärskådas och analyseras noggrant i albumet *Prins Charles känsla* som kom 2010, det mest psykologiska av hennes album enligt Liv Strömquist själv. Så psykologiskt att regissören Ada Berger rådgjorde med en psykoanalytiker inför Dramatenuppsättningen av pjäsen *Liv Strömquist tänker på dig*, som till stor del baseras på albumet. Där använder Liv Strömquist sin vana trogen personer i populärkulturen som fallstudier. Whitney Houston och Bobby Browns relation får illustrera negativa bindningar och varför människor stannar i destruktiva parrelationer. Här figurerar också den feministiska psykoanalytikern Lynne Laytons teorier om parrelationens premisser, där männen är undvikande och försöker värja sig mot känslomässig intimitet.

– Jag tycker att det är intressant hur vi alla är så präglade av idéer kring romantisk kärlek som massproduceras i vår kultur. Den romantiska kärleken är något slags religion i vårt samhälle som alla håller på med och tror på, jag själv inräknad.

SINA LÅNGA UTLÄGGNINGAR OM psykologiska och sociologiska teorier lättar Liv Strömquist upp med små gulliga figurer som säger roliga saker. För att synliggöra vad hon själv

”Humor är ett sätt att hålla distans till nästan allt och det är nog ett sätt att skydda sig”

anser vara banala iakttagelser, vänder hon också gärna på perspektiven i sina serier. Som i en av hennes allra första enrutningar, där två kostymklädda män står och pratar om hur dåligt det gick på styrelsemötet och att de känner sig tjocka och fula.

Att hennes sätt att attackera allt med humor skulle vara en försvarsmekanism fick Liv Strömquist höra av en psykolog hon gick i terapi hos.

– Haha, ja hon sjukdomsförklarade hela mitt yrke! Men det var väldigt intressant sagt av henne, för så kan det väl absolut vara. Det ligger något i att humor är ett sätt att hålla distans till nästan allt och det är nog ett sätt att skydda sig lite.

Liv Strömquist menar att många komiker har psykiska problem, men att detta också, om man inte mår alltför dåligt, kan vara en inspirationskälla och drivkraft.

– Jag tror absolut inte att all bra konst härstammar ur psykisk ohälsa, men det är inte säkert att det som gynnar ens psyke också gynnar ens konst. Om målet är att göra bra stand-up till exempel, är det bra att vara lite sjuk i huvudet. Oförlöst problematik kan skapa konst i sin bästa form, och neurotiska människor eller människor i kris kan ju vara väldigt roliga. Kolla bara på alla Woody Allens karaktärer. Däremot kanske det inte är vägen framåt om man vill bli en harmonisk, utredd människa, en sådan där genomterapiad person som går omkring och känner allting på ett helt korrekt sätt.

Liv Strömquist är positiv till terapi, och tycker att alla människor borde reflektera mer över vad de håller på med, hur de tänker och varför de är som de är. Men hon verkar inte riktigt sälla sig själv till skaran ”genomterapiade personer”.

Är det sant att du ibland tror att du har psykosomtiska besvär och håller på att bli psykiskt sjuk när du egentligen bara är förkyld?

– Åh, det där var bara något jag sa i podden. Men om jag känner mig väldigt pressad och stressad kan jag ibland tänka att jag är på väg att få en utmattningsdepression. Då börjar jag leta efter olika symtom som skulle kunna vara psykosomatiska, som att jag känner mig trött och är yr i huvudet. Fast jag egentligen bara är förkyld. Men att oroa sig över sådant är inte mitt normaltillstånd.

NORMALTILLSTÅNDET FÖR LIV

Strömquist skulle möjligen kunna vara att vara glad. Eller i alla fall att skratta. Faktum är att få personer i det offentliga rummet skrattar så mycket som hon. Har man hört henne i radio eller i någon av poddarna mer än en gång, är det omöjligt att undgå hennes liksom bubblande skratt och hur glad hon verkar.

– Ja, jag är nog rätt glad. Jag känner ofta spontan lycka i min vardag. Jag vet inte om jag är gladare än någon annan, men jag är inte en melankolisk person i alla fall.

Detta trots att man får känslan av att allt håller på att gå ganska mycket åt pipan när

man läser hennes serier. Patriarkatet förtrycker och pengar styr i ett allt mer individualistiskt samhälle, där människor förbrukar jordens resurser som om det inte fanns någon morgondag.

– Ja, men det finns ju ändå så mycket i världen som inte är dåligt. Att det är krig i Syrien är fruktansvärt men samtidigt kan jag bli glad över småsaker, som att det är vacker färg på himlen. Vissa människor känner *Weltschmerz* hela tiden, men det gör faktiskt inte jag.

I ditt sommarprat sa du att topp tre intressanta konstnärliga ämnen är kärlek, döden och mens. Nu har du ju skrivit om både kärlek och mens, kommer du att skriva om döden framöver?

– Ja, tanken har faktiskt slagit mig. Jag är väldigt intresserad av döden, men det gäller att hitta ett bra grepp och en bra ingång. Jag tror inte att jag kommer att skriva om det nu, men i framtiden – om typ 20 år kanske.

I en lite närmre framtid, närmare bestämt i april, ligger den nya boken *Kära Liv och Caroline* som Liv Strömquist skriver tillsammans med Caroline Ringskog Ferrada-Noli. Det är en fråga/svar-bok med frågor som folk har skickat till dem när de jobbat med sin podd. Boken är i skrivande stund inte klar, men hon avslöjar att den handlar mycket om psykologi.

– Ett kapitel heter utseende, ett politik, och ett handlar om kultur och skapande. Och i det kapitel som vi kallar Psyket pratar vi om narcissism, ensamhet, skam och ätstörningar.

På sidan 32 skriver Karin Skagerberg om barns maktlekar.

KÄR VÄN
Liv Strömquist har skrivit boken *Kära Liv och Caroline* ihop med sin bästis Caroline Ringskog Ferrada-Noli.